

Vlag!

Nr 5, mei 2010

Voortzetting van Vexilla Nostra (1966) Vlaggenlijn (1998)

De vlaggen van
**Zeeuws-
Vlaanderen**

Provincie vlaggen van
Slowakije

Komende evenementen
op de Parade

Nieuwe **Parade-sponsors**

‘Provinciaal vlagvertoon’

*Compleet overzicht Nederlandse
provincie- en hoofdstadvlaggen*

Omslag

Foto Peter Verdurmen

De foto is gemaakt in de omgeving van Nieuwvliet, aan de kust. Een campinggast maakt een rondritje door de polder met zijn scootmobiel. Hij had van de campingbaas een Zeeuws-Vlaamse minivlag cadeau gekregen.

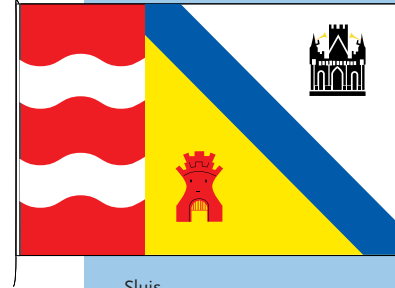
De vlaggen van Zeeuws-Vlaanderen

Sinds 1 januari 2003 telt Zeeuws-Vlaanderen nog slechts drie gemeenten: Sluis in het westen, Terneuzen in het midden en Hulst in het oosten. Dit is niet de eerste gemeentelijke herindeling in deze contereien: al in 1970 vond hier de eerste grootscheepse herindeling plaats, 25 jaar later gevolgd door een tweede. Sluis en Terneuzen hebben vanwege de herindeling een nieuwe gemeentevlag aangenomen en Hulst heeft zijn oude vlag overgenomen. Deze vlaggen zullen hier aan bod komen. Veel opgeheven gemeenten in Zeeuws-Vlaanderen gebruikten vlaggen. Voor de volledigheid passeren die ook nog even de revue.

Sinds een paar jaar is er ook een regiovlag voor Zeeuws-Vlaanderen, die zich in een grote populariteit mag verheugen en meer te zien is dan de gemeente- en dorpsvlaggen. Deze regiovlag wordt hier ook behandeld.

Door Marcel van Westerhoven

Golven, burchten en een schuinbalk De vlag van de nieuwe gemeente Sluis

Sluis

De nieuwe gemeente Sluis is in 2003 tot stand gekomen door een fusie van de gemeente Sluis-Aardenburg met de gemeente Oostburg. Dit is niet de eerste keer dat hier gemeenten zijn verdwenen. Het volgende overzicht laat alle opgeheven gemeenten zien die binnen het gebied van de nieuwe gemeente zijn terug te vinden:

Sluis-Aardenburg, in 1995 gevormd uit:
Aardenburg, in 1941 uitgebreid met:

Eede
Sint Kruis

Sluis, in 1970 uitgebreid met:

Retranchement
en in 1880 met:
Heille

Sint Anna ter Muiden

Oostburg, in 1970 gevormd uit:

Breskens
Cadzand
Groede
Hoofdplaat
Nieuwvliet
Oostburg
Schoondijke
Waterlandkerkje
IJzendijke
Zuidzande

Met uitzondering van Eede voerden al deze gemeenten wapens. De meeste hadden ook een vlag.

Het nieuwe wapen

Op 22 november 2002, dus nog voordat de fusie een feit was, werd de nieuwe gemeente Sluis bij Koninklijk Besluit nr. 02.005317 een wapen verleend met de volgende beschrijving:

“Geschuind door een schuinbalk van azuur; I in zilver een gekanteelde burcht van sabel, bestaande uit een gedekte poort met deuren en twee zijtorens, boven de poort een toren en op de zijtorens twee gedekte hangtorentjes, waaruit te voorschijn komen twee toegewende hoornblazers van natuurlijke kleur,

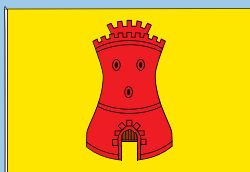
gekleed van keel, blazend op hoorns van goud; II in goud een dubbele geopende burcht met opgetrokken valhek, beide delen gekanteeld, alles van keel; in een schildvoet van keel twee golvende dwarsbalken van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van zestien parels waarop drie parels en ter weerszijden gehouden door een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur”.

In het wapen, ontworpen door Dingeman de Koning, zijn elementen uit de wapens van de oude steden Sluis, Aardenburg en Oostburg terug te vinden. De voormalige plattelandsgemeenten zijn vertegenwoordigd door middel van de blauwe schuinbalk.

De zwarte burcht met hoornblazers komt uit het stadswapen van Oostburg. De burcht is zowel een sprekend element als symbool voor een stad met ommuring en poorten. De hoornblazers als herauten of poortwachters passen ook in die symboliek. De rode burcht is afkomstig uit het wapen van Aardenburg en is ook sprekend, aangezien de oorspronkelijke naam van deze oude stad Rodenburg was. De twee golvende dwarsbalken vormen het wapen van Sluis en slaan waarschijnlijk op het Zwin, waaraan deze stad in de Middeleeuwen als voorhaven van Brugge was gelegen. Een andere mogelijke verklaring is die vanuit de oorspronkelijke naam van Sluis: Lamminsvliet. De golven slaan dan op “vliet”. De blauwe schuinbalk op zilver is het wapen van het Vrije van Sluis, de naam van het Vlaamse rechtsgebied in het westen van Zeeuws-Vlaanderen waartoe het grootste deel van het platteland met de dorpen rondom de drie oude steden behoorde. Het was een oude bestuurs eenheid in het graafschap Vlaanderen en oorspronkelijk onderdeel van het veel grotere Vrije van Brugge, dat zijn wapen aan het Vrije van Sluis heeft doorgegeven. Dit wapen werd door vele voormalige gemeenten die nu alle in de nieuwe gemeente liggen gevoerd. Groede gebruikte de grondvorm, de andere gemeenten met toevoeging van een symbool, meestal een initiaal: Sint Kruis, Retranchement, Heille, Cadzand,

Sluis-Aardenburg

Aardenburg

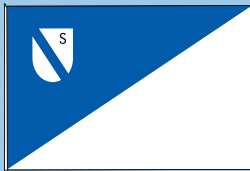
Sluis tot 1995

Oostburg tot 2003

Groede

Schoondijke

Waterlandkerkje

IJzendijke

Schoondijke en Zuidzande. Het wapen van de nieuwe gemeente Oostburg (na de fusie van 1970) bestond uit het wapen van het Vrije met op een hartschild de burcht met hoornblazers uit het stadswapen van Oostburg.

De parelkroon is die van Sluis en de schildhoudende leeuwen stonden ook al in het oude wapen van Aardenburg. (1)

De nieuwe vlag

Bij raadsbesluit heeft op 27 februari 2003 de gemeenteraad van de nieuwe gemeente Sluis de gemeentevlag vastgesteld, met de volgende omschrijving:

“Een rode broeking van vijf golvende banen, rood en wit; een vlucht van drie banen volgens de broekdiagonaal, waarvan de hoogten zich verhouden als 3:1:3, geel, blauw en wit, de gele baan met een dubbele geopende burcht met opgetrokken valhek, beide delen gekanteeld, alles rood, de witte baan met een gekanteelde zwarte burcht, bestaande uit een gedekte poort met deuren en twee zijtorens, boven de poort een toren en op de zijtorens twee gedekte hangtorentjes, waaruit te voorschijn komen twee toegewende hoornblazers van natuurlijke kleur, rood gekleed, blazend op gele hoorns”.

Net als het wapen is de vlag van de nieuwe gemeente ontworpen door de heer Dingeman de Koning van Flandria Design te Axel. Hij heeft daartoe alle elementen uit het wapen wat anders gerangschikt. Alle elementen van het wapenschild zijn in de vlag opgenomen. De schildvoet is daarbij omgezet naar de broeking, de overige elementen vormen de vlucht.

De broeking bevat de golven van Sluis, de rode burcht is die van Aardenburg, de zwarte die van Oostburg en de blauwe schuinbalk staat voor het Vrije van Sluis.

Oude gemeentevlaggen

De gemeente Sluis-Aardenburg, die tussen 1995 en 2003 heeft bestaan, voerde een vlag met een gele broeking waarop de rode burcht

van Aardenburg en een rode vlucht met twee golvende witte banen voor Sluis. (2)

De gemeente Aardenburg had een geel dunne met op het midden de rode burcht uit het wapen. (3)

De vlag van de gemeente Sluis bestond uit twee banen van wit en rood met op het midden het schild van het gemeentewapen: rood met twee golvende witte dwarsbalken. (4),(5)

De gemeente Oostburg van na de fusie van

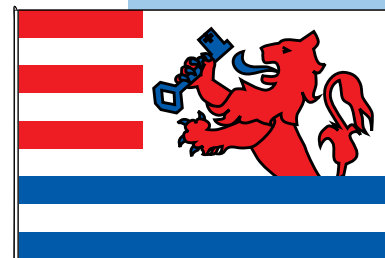
1970 gebruikte een witte vlag met een blauwe broekdiagonaal, geflankeerd door twee smallere zwarte diagonalen. De blauwe diagonaal stond voor het Vrije van Sluis, de twee zwarte diagonalen voor de initialen die in de oude wapens op basis van dat van het Vrije van Sluis (Cadzand, Schoondijke en Zuidzande) de blauwe schuinbalk begeleidden. Ze waren zwart vanwege de zwarte burcht van Oostburg in het wapen. (6)

De oude gemeente Oostburg van voor 1970 had een vlag in drie banen zwart, wit en

Leeuw met sleutel op een gebaad patroon

De vlag van de nieuwe gemeente Terneuzen

Sinds 1 januari 2003 gaan in het midden van Zeeuws-Vlaanderen de oude gemeenten Axel, Sas-van-Gent en Terneuzen samen verder als nieuwe gemeente die de naam draagt van de laatstgenoemde. Deze drie waren al eerder in 1970 uitgebreid, namelijk met:

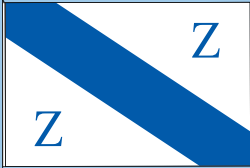
Terneuzen

Oostburg tot 1970

Breskens

Zuidzande

groen. Het zwart en wit kwamen van de zwarte burcht op zilver uit het wapen. Omdat de burcht in het oude wapen op een losse grasgrond stond, was nog een groene baan toegevoegd. (7)

Breskens voerde officieel een vlag in twee banen groen en rood. Over de herkomst van deze kleuren tast men in het duister, want die van het wapen zouden zwart en geel opleveren. Er is wel beweerd dat het de Brusselse kleuren zouden zijn, maar wat daar dan de reden van zou zijn, staat nergens vermeld. (8)

De gemeente Groede voerde een vlag in vijf banen blauw, wit, blauw, wit en blauw met op het midden het gemeentewapenschild, de blauwe schuinbalk op wit van het Vrije van Sluis. De kleuren van de banen waren ontleend aan dit wapen. (9),(10)

De onofficiële vlag van Schoondijke was linksgeschuind van blauw en wit, met midden op het blauw

het wapenschild: in wit een blauwe schuinbalk, boven vergezeld van een zwarte S. Kleuren en schuinding komen uit het wapen, dat weer een herinnering is aan het Vrije van Sluis met daaraan toegevoegd de initiaal. (11)

De vlag van Waterlandkerkje bestond uit drie banen blauw, wit en groen, de kleuren uit het gemeentewapen. (12)

Ijzendijke had een dundoek met elf banen van wit en blauw. Dit strepenpatroon in wit

en blauw was afgeleid van het vairpatroon (een pelswerk van witte en blauwe klokjes) uit het wapen. (13)

Zuidzande tenslotte voerde een witte vlag met een blauwe broekdiagonaal en in de broekhoek en de vluchttop een blauwe hoofdletter Z. (14),(15)

Noten:

- (1) *De Nederlandsche Leeuw* jaargang 122, nr. 2 van 2005, p. 123-124
- (2) *Vexilla Nostra* jaargang 33 nr. 216, mei/juni 1998, p. 69-71
- (3) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 38/39
- (4) *Vexilla Nostra* jaargang 15 nr. 111, november/december 1980, p. 113
- (5) *Vexilla Nostra* jaargang 23 nr. 157, juli/augustus 1988, p. 76
- (6) *Vexilla Nostra* jaargang 16 nr. 117, november/december 1981, p. 124-125
- (7) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 100/101
- (8) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 52/53
- (9) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 68/69
- (10) *Vexilla Nostra* jaargang 23 nr. 156, mei/juni 1988, p. 53
- (11) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 112/113
- (12) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 128/129
- (13) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 134/135
- (14) Kl. Sierksma, *Nederlands Vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 136/137
- (15) *Vexilla Nostra* jaargang 23 nr. 158, september/oktober 1988, p. 91

Axel, in 1970 uitgebreid met:

- Koewacht
- Overslag
- Zuiddorpe

Sas-van-Gent, in 1970 uitgebreid met:

- Philippine
- Westdorpe

Terneuzen, in 1970 uitgebreid met:

- Biervliet
- Hoek
- Zaamslag

Al deze gemeenten hadden een wapen en de meeste hadden ook een vlag.

Het wapen

Bij Koninklijk Besluit van 7 november 2002, nr. 02.004091, is de nieuwe gemeente Terneuzen een wapen verleend met de volgende beschrijving:

“In goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, houdende in zijn rechtervoorklauw een sleutel van azuur, komende uit een sluis met twee deuren van keel, die oprijst uit een schildvoet, golvend gedwarsbalkt van vier stukken van zilver en azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels”.

Terneuzen 1970 - 2003

Sas van Gent

Axel

Biervliet

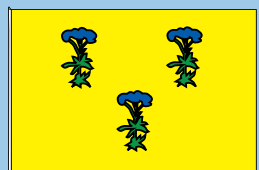
Terneuzen 1964-1970

Westdorpe

Zaamslag

Zuiddorpe

In het nieuwe wapen, een ontwerp van Dingeman de Koning, zijn vier elementen waar te nemen: leeuw, sleutel, sluis en golven. De uitkomende leeuw met sleutel is ook te zien in het oude wapen van Terneuzen, waarbij deze uit de golven oprijst. Het is het Zeeuwse wapen met daaraan toegevoegd de sleutel van Axel. Bij de verlening van de stadsrechten in 1584 moest dit tot uitdrukking brengen dat Terneuzen een Zeeuws en niet een Vlaamse stad is, die was gelegen binnen het rechtsgebied van Axel. Blauwe sleutels op goud zijn ook in het oude stadswapen

van Axel terug te vinden. De sleutel kan als een typisch stadssymbool worden beschouwd. De sluis boven de golven is het sprekende element uit het oude wapen van Sas-van-Gent. Sas betekent immers schutsluis. Boven op die sluis stond in het oude wapen een rode Statenleeuw met zwaard en pijlenbundel.

Op het wapen staat de gebruikelijke gemeentekroon. (1)

De vlag

De nieuwe gemeentevlag van Terneuzen is al

ver voor de fusiedatum, op 24 september, vastgesteld door de stuurgroep die de fusie voorbereidde, als rechtsvoorganger van de nieuwe gemeente. Bij het besluit is geen omschrijving gegeven. De Hoge Raad van Adel heeft de vlag met de volgende beschrijving in het gemeentevlaggenregister opgenomen:

“Een broeking van negen banen, rood, wit, rood, wit, rood, wit, blauw, wit, blauw; een vlucht van vier banen, waarvan de hoogten zich verhouden als 6:1:1:1, wit, blauw, wit en

Een Vlaamse leeuw uit de golven *Een vlag voor Zeeuws-Vlaanderen*

De Zeeuws-Vlaamse vlag is ook in verre oorden te zien.

Foto's vlagafbeelding archief Flandria Sport & Design, Axel (Dingeman de Koning).

Ingeklemd tussen de Westerschelde en België ligt een stukje Nederland met Vlaamse wortels, dat in cultuur en dialect duidelijk verschilt van de rest van Zeeland: Zeeuws-Vlaanderen. De Republiek der Verenigde Nederlanden heeft dit oorspronkelijk tot het graafschap Vlaanderen behorende gebied bij de Vrede van Münster in 1648 definitief verkregen. Het stond vanaf die tijd bekend als Staats-Vlaanderen. Pas in 1814 is het bij de provincie Zeeland gekomen. Sindsdien wordt het Zeeuws-Vlaanderen genoemd.

Op 15 oktober 2008 werd de Stichting De Zeeuws-Vlaamse Vlag opgericht met als doel het ontwerpen en promoten van een officieel erkende Zeeuws-Vlaamse vlag, alsmede het promoten van Zeeuws-Vlaanderen in de meest ruime zin van het woord. In opdracht van de Stichting heeft Dingeman de Koning van Flandria Design te Axel de Zeeuws-Vlaamse vlag ontworpen. De burgemeesters van Hulst, Sluis en Terneuzen hebben dit ontwerp op 17 december 2008 gezamenlijk

vastgesteld, waarbij zij het volgende lieten optekenen:

“Wij spreken van harte de wens uit dat deze vlag bij de inwoners van Zeeuws-Vlaanderen een symbool zal zijn van goede onderlinge betrekkingen en dat zij uitdrukking zal geven aan de trots op deze prachtige streek in één van de mooiste provincies van Nederland”.

De vlag kan als volgt worden omschreven:

Zeven banen, waarvan de hoogten zich verhouden als 1:1:1:6:1:1:1, de vierde golvend, rood, wit, rood, geel, blauw, wit, blauw, met op de gele baan een uitkomende zwarte leeuw.

Zoals gebruikelijk is, is de leeuw op de scheiding van broeking en vlucht geplaatst.

Het rood-wit-rood aan de bovenkant komt uit de vlag van Sluis, het blauw-wit-blauw aan de onderkant uit de vlag van Terneuzen. Tegelijkertijd staan deze banen met hun gol-

vende begrenzing tegen de gele baan voor de wateren die Zeeuws-Vlaanderen van west naar oost voor 60% omgeven: het Zwin, de Noordzee en de Westerschelde tot voorbij het Verdrongen Land van Saeftinge. De zwarte leeuw op geel is die van Vlaanderen, die ook in de vlag van Hulst is te zien, maar dan in zijn geheel en gekroond. Naar analogie van het Zeeuwse wapen ontworstelt de Vlaamse leeuw zich aan de golven, wat gezien kan worden als aanduiding dat het gebied tot de provincie Zeeland behoort. De kleuren rood, wit en blauw benadrukken de verbondenheid met Nederland, de kleuren zwart, geel en rood die met België.

De marketingcampagne voor de promotie van de vlag is in korte tijd een groot succes: tot nu toe zijn al 5.000 exemplaren verkocht. Je kunt de vlag overal in Zeeuws-Vlaanderen zien wapperen. Boven de Westerschelde is men minder enthousiast; sommigen zien de vlag daar als een symbool van afscheiding, die de eenheid van Zeeland verstoort. <

blauw, de witte baan met een uitkomende rode leeuw met blauwe tong en nagels, houdende een blauwe sleutel in zijn rechtervoorklauw”.

Ook deze vlag is weer een ontwerp van Dingeman de Koning. Voor de samenstelling van deze vlag heeft hij zich eerder laten leiden door de vlaggen van de drie voormalige gemeenten dan door het nieuwe wapen, met name door die van Terneuzen en Sas-van-Gent.

De gemeente Terneuzen van na 1970 had een vlag bestaande uit negen golvende banen blauw en wit met uitkomend uit de derde baan van onder een rode leeuw met een rode sleutel in zijn klauw. Het was een vereenvoudiging van het wapen, waarbij het Zeeuwse karakter met het golvenpatroon, gelijkend op dat van de Zeeuwse vlag, nog eens extra werd benadrukt. De uitkomende leeuw met sleutel is ook prominent aanwezig in de nieuwe vlag. In het oorspronkelijke ontwerp kwam hij uit golvende banen op. Om esthetische redenen zijn deze banen in het uiteindelijke ontwerp strak getrokken. (2),(3) Sas-van-Gent gebruikte een vlag met een zwarte leeuw op een witte broeking en zeven banen rood en wit in de vlucht. In het oudste wapen van Sas-van-Gent stond boven op de sluis een zwarte leeuw. Dat was de Gentse leeuw in omgekeerde kleuren en duidde op de oorspronkelijke jurisdictie van de stad Gent in dit gebied, waarvan de naam nog getuigt. De drie witte banen op rood staan in de voornaamste kleuren uit het stadswapen voor de drie door de stad lopende armen van het Kanaal van Gent naar Terneuzen. Dit rood-witte banenpatroon is ook in de nieuwe vlag teruggekeerd, waarin in het algemeen de kleuren van Sas domineren. (4),(5) Uit de vlag van Axel keert alleen de blauwe sleutel in de nieuwe vlag terug. De vlag van Axel was geel met een rode keper in de zin van de vlag, ter weerszijden vergezeld van een blauwe sleutel. Deze vlag was gebaseerd op het oude wapen en een oude banier van de stad Axel met daarop een keper. De twee sleutels stonden voor de stad Axel en het omliggende Axeler Ambacht. (6)

De vlaggen van de in 1970 opgeheven gemeenten

Biervliet voerde een niet officiële gevierendeelde vlag, in de broekhelft geel en rood, in de vluchthelft wit en zwart. Dit correspondeerde met de kleuren van de twee helften van het gedeelde wapen. De vierdeling had twee bronnen: het kruis uit de rechterhelft van het wapen en kruissnede die bij het in deze plaats uitgevonden haringkaken wordt toegepast. (7)

Voor 1970 gebruikte Terneuzen een vierkant wapenbanier: het volledige wapenbeeld in vlagvorm dus.

Westdorpe had een groene vlag met een vluchtdiagonaal in drie banen rood, wit en rood. Het geheel stond voor “dijkdorp in de polders”. De witte diagonaal verbeeldde de dijk, de twee rode banen de bebouwing daarlangs en de groene vlakken de polders ter weerszijden van de dijk. (8)

De vlag van Zaamslag bestond uit een wit doek met drie smalle zwarte banen over het midden, boven en onder respectievelijk een rode en een blauwe baan. De zwarte banen op wit stonden voor de drie zwarte figuren op zilver uit het wapen. Daaraan waren de Nederlandse kleuren toegevoegd. (9)

Zuiddorpe had een niet officiële vlag volgens het wapenbeeld: drie blauwe boekweitbloemen met groene stelen en bladeren op geel. (10)

Noten:

- (1) De Nederlandsche Leeuw jaargang 122, nr. 2 van 2005, p. 124-126
- (2) Vexilla Nostra jaargang 16 nr. 117, november/december 1981, p. 122
- (3) Vexilla Nostra jaargang 19 nr. 133, juli/augustus 1984, p. 71
- (4) Kl. Sierksma, Nederlands vlaggenboek, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 110/111
- (5) Vexilla Nostra jaargang 19 nr. 132, mei/juni 1984, p. 60
- (6) Vexilla Nostra jaargang 19 nr. 133, juli/augustus 1984, p. 77
- (7) Kl. Sierksma, Nederlands vlaggenboek, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 48/49
- (8) Vexilla Nostra jaargang 19 nr. 133, juli/augustus 1984, p. 77
- (9) Kl. Sierksma, Nederlands vlaggenboek, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 134/135
- (10) Kl. Sierksma, Nederlands vlaggenboek, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 136/137

Nieuwe gemeente Hulst behoudt Vlaamse leeuw

Hulst

De nieuwe gemeente Hulst is op 1 januari 2003 tot stand gekomen door de samenvoeging van Hontenisse met Hulst. Dit was niet de eerste uitbreiding voor Hulst.

In 1970 waren Clinge, Graauw en Langendam en Sint Jansteen aan Hulst toegevoegd. Ook Hontenisse had 1970 een expansie ondergaan met de toevoeging van Vogelwaarde. Vogelwaarde was op haar beurt weer ontstaan door het samengaan in 1936 van Boschkapelle, Hengstdijk, Ossenisse en Stoppeldijk. Al deze gemeenten voerden een wapen, Hulst, Sint Jansteen, Hontenisse en Vogelwaarde daarnaast een vlag.

Om drie redenen heeft de nieuwe gemeente Hulst bij besluit van de gemeenteraad van 27 maart 2003 besloten het oude wapen van Hulst voor de nieuwe gemeente te continueren:

Het wapen van de Hulst is zeer oud en draagt een keizerskroon, die aan het wapen een bijzondere waarde geeft. Elke toevoeging zou daaraan afbreuk doen.

Het wapen van Hontenisse is in 1970 nieuw samengesteld en laat zich niet verenigen met het oude wapen van Hulst.

De nieuwe gemeente draagt ook weer de naam Hulst.

Hieraan kan worden toegevoegd dat overname van het oude Hulster stadswapen ook historisch verantwoord is, aangezien nagenoeg het gehele grondgebied van de nieuwe gemeente vrijwel overeenkomt met het oude Hulster Ambacht. De beschrijving van het wapen luidt als volgt: >

“In goud een leeuw met een kroon van drie bladeren en twee paarlen van sabel, getongd en genageld van keel. Het schild gedekt met een keizerskroon van goud, en ter weerszijden omgeven met een hulsttak in natuurlijke kleur”.

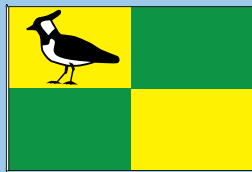
De leeuw is die van de graven van Vlaanderen. Het enige verschil met de Vlaamse leeuw is dat die van Hulst een kroon draagt. Hulst is een zeer oude stad in het deel van Vlaanderen dat tot het Heilige Roomse Rijk behoorde. Dit deel werd daarom Rijks-Vlaanderen genoemd, in tegenstelling tot Kroon-Vlaanderen, waarvoor de graven leenroerig waren aan de Franse koning. Hoewel

Sint Jansteen

Hontenisse

Vogelwaarde

de keizerskroon door Karel V is vergund, kan deze ook worden gezien als staand voor Rijks-Vlaanderen. De hulsttakken zijn natuurlijk een sprekend symbool. (1)

Pas bij raadsbesluit van 18 december 2003 is als logisch vervolg op het verder voeren van het oude wapen ook de oude vlag van Hulst door de nieuwe gemeente overgenomen. De omschrijving van deze vlag luidt:

“Geel met op het midden een zwarte gekroonde leeuw, getongd en genageld van rood”.

Deze vlag is voor het eerst vastgesteld op 22 juni 1956 bij gemeenteraadsbesluit ingesteld en is een één-op-één weergave van het wapenschild. (2)

Oude vlaggen

Sint Jansteen gebruikte een onofficiële vlag van twee banen wit en zwart. Deze kleuren zijn ontleend aan enkele van het gemeentewapen. (3)

De vlag van Hontenisse van na de samenvoeging met Vogelwaarde was blauw met een oranje driehoek over de hele vlag, gezoomd van zwart en wit. Boven en onder had de vlag twee smalle banen, bestaand uit twee banen in oranje en wit. De kleuren kwamen uit het gemeentewapen, waarbij voor de weergaven van goud niet voor geel, maar voor oranje is gekozen. Dit is ook ingegeven door de oranjeboom op het hartschild van het wapen. De driehoek stond voor het naamdeel “nisse”, landtong, die in de Honte, een oude benaming voor de Westerschelde, steekt. Het blauw verbeelde daarbij het water, de zwart-witte zoom de dijken. (4),(5)

Vogelwaarde had een van geel en groen gevierendeelde vlag met op het gele kwartier aan de broektop een kievit in zijn natuurlijke zwarte en witte kleuren. In het wapen kwamen vier kieviten voor, staand op een groene grasgrond tegen een gouden achtergrond. Ze wezen op de naam van de gemeente en op de vier voormalige gemeenten waaruit Vogelwaarde in 1936 is ontstaan. In de vlag werd één zo'n typische poldervogel opgenomen en werden de vier voormalige gemeenten gerepresenteerd door de vierdeling in de veldkleuren van het wapen. (6),(7)

Noten:

- (1) *De Nederlandsche Leeuw* jaargang 122, nr. 2 van 2005, p. 126
- (2) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 80/81
- (3) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 82/83
- (4) *Vexilla Nostra* jaargang 6 nr. 34, november 1971, p. 156
- (5) *Vexilla Nostra* jaargang 22 nr. 151, juli/augustus 1987, p. 65
- (6) *Vexilla Nostra* jaargang 15 nr. 111, november/december 1980, p. 103
- (7) *Vexilla Nostra* jaargang 19 nr. 133, juli/augustus 1984, p. 69

Franse regionale vlaggen

Franse auto's die sinds begin 2009 nieuw op de weg komen of van eigenaar verwisselen, voeren een nieuw type kentekenplaat. Daarop kan voortaan ook de vlag van de regio wapperen. De witte platen met zwarte nummers en cijfers, zijn aan twee kanten voorzien van een blauwe verticale balk. De linkerbalk wordt gebruikt – net als in de overige EU-landen – om het land van herkomst aan te duiden. De rechterkant is ingericht voor het departement en de regio waar de eigenaar van het voertuig woont. Het cijfer daarop geeft het departement aan, en daarboven staat een embleem van de regio. De departementen in de regio Bretagne hebben gekozen voor de zwart-witte vlag (foto). Ook de auto's die op Corsica rondrijden, gebruiken de vlag als symbool. De meeste regio's hebben weliswaar eigen, historische vlaggen, maar zijn voor moderne logo's ingewisseld – ook op de kentekenplaten. Frankrijk is niet het eerste EU-land dat regionale vlaggen op zijn nummerborden gebruikt. Inwoners van Wales en Schotland in het Verenigd Koninkrijk laten, als ze dat per se willen, hun vlag ook zien op de plaat. Maar daar wordt die aan de linkerkant geshowd, de kant die eigenlijk is voorbestemd als landsaanduiding.

Jos Poels

Foto Marcel van Westerhoven

HIJSEN of STRIJKEN ?

Onafhankelijk van elkaar geven in deze nieuwe rubriek in elk nummer van Vlag! drie deskundigen hun mening over een vlag die hen door de redactie is voorgelegd. Dit moet leiden tot discussie over de criteria waaraan een 'goede' vlag zou moeten voldoen.

Deze aflevering de **ZEEUWS-VLAAMSE VLAG**.

Een officieuze vlag

Egbert Wolleswinkel
secretaris van de Hoge Raad van Adel

Heraldiek en vlaggenkunde kunnen niet los van elkaar worden gezien. Voor een publiekrechtelijk lichaam wordt doorgaans eerst een wapen en vervolgens een vlag vastgesteld. In de vlag komen dan de wapenkleuren terug, maar er is een toenemende tendens om ook een belangrijke wapenfiguur op de scheiding van broeking en vlucht te plaatsen. In deze traditie lijkt de nieuwe vlag van Zeeuws-Vlaanderen tot stand te zijn gekomen, maar het tegendeel is waar. Er zou zelfs beweerd kunnen worden dat de omgekeerde weg is gevolgd. Een officieel wapen kon immers niet vastgesteld worden omdat Zeeuws-Vlaanderen geen publiekrechtelijk lichaam is en zelfs geen algemeen samenwerkingsverband kent. De drie gemeenten, die na verschillende fusies thans zijn overgebleven, zijn Hulst, Terneuzen en Sluis.

De gedachte om een eigen vlag te gaan voeren, een initiatief waarover de meningen in de provincie Zeeland verdeeld waren, kwam van de Stichting De Zeeuws-Vlaamse Vlag, waarvan Dingeman de Koning als secretaris de spil is. Hij kreeg de burgemeesters enthousiast en zij ondertekenden een vaststellingsverklaring, die officieus is opgenomen in het vlaggenregister van de Hoge Raad van Adel. Officieus, omdat bij gebrek aan een publiekrechtelijke status geen officieel advies aan deze Haagse Raad kon worden gevraagd, maar slechts aan zijn secretaris.

Op het ontwerp van Dingeman de Koning is weinig aan te merken. Het uitgangspunt is de oude Zeeuwse vlag, die vlaggenkundig beter was dan de huidige provincievlag, waarop in 1949 het provinciewapen werd geplaatst. De oude relatie met Vlaanderen wordt gedeeltelijk in de kleuren, maar vooral door de Vlaamse leeuw gesymboliseerd. In feite heeft Vlaanderen overwicht in het ontwerp, maar hieraan viel niet te ontkomen ter onderscheiding van de Zeeuwse vlag. Mocht de gemeentelijke samenwerking ooit een publiekrechtelijke vorm krijgen, dan is er weinig fantasie voor nodig om van de vlag een wapenontwerp te maken...

Hijzen!

Van-alles-wat-vlag

Theun Okkerse
ontwerper en vlaggenkundige

Het aardige is dat de initiatiefnemers in de verklaring van de vlag spreken van 'ons eigen landje' en de verbondenheid met Nederland door de aanwezige kleuren rood, wit en blauw en met België door het zwart, geel en rood. De vlag is vrolijk gekleurd, een Zeeuws-Vlaamse fusievlag: deels Zeeuws, deels

© THEUN OKKERSE

Vlaams. Deze vlag grijpt terug naar de 16de-eeuwse Zeeuwse banieren. Een vlag die voor de bovenste helft geel was met een uitkomende rode leeuw en het onderste deel golvende blauwe en witte banen. Het wapen waar het op gebaseerd was is onder Filips de Goede bedacht: de Hollandse leeuw die voor de helft is afgedekt met een golfpatroon. (In die tijd maakte Zeeuws-Vlaanderen nog geen deel uit van Zeeland en grensde Vlaanderen dus aan de Schelde.)

De Zeeuws-Vlaamse vlag is tweeslachtig, de leeuw is zwart – niet rood – omdat het de Vlaamse is en staat tot z'n middel in de Zeeuwse Schelde.

Maar is er een groot ontwerptechnisch probleem: als je denkbeeldig de leeuw doortrekt past hij met geen mogelijkheid binnen het vlak, z'n poten zouden onder het doek uit bungelen. En daar wringt voor mij het ontwerp, want waar is de rest van deze leeuw?

Ik begrijp dat bij de opzet van de vlag alle partijen aan bod moeten komen, en dat het moeilijk is om de onderste helft omhoog te trekken waardoor de Vlaamse leeuw helemaal op het vlak past. Dat zou Sluis benadelen ten opzichte van Terneuzen, maar voor de vlag was het beter geweest. Eigenlijk komt het er op neer dat het ontwerpen van een dergelijke vlag altijd om keuzes vraagt. Betrek je alles erbij of laat je zaken vallen? Is het echt belangrijk dat steden die hun eigen vlag hebben per sé in deze vlag vlag moeten? Het gaat toch om een groter idee?

Zeeuws-Vlaamingen voelen zich bijzondere Zeeuwen en onderstrepen dat met deze vlag. Maar wat mij betreft mag deze vlag worden gestreken.

Welke strijd?

Jos Poels
journalist en vlaggenkundige

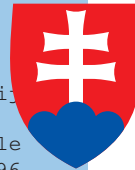
Rood, wit en blauw, én zwart, geel en rood. Het zijn de kleuren van Nederland én die van België die Zeeuws-Vlaanderen zich heeft aangemeten. Maar er zit *en passant* ook wit en blauw in, de vlaggenkleuren van Zeeland. En om het nog gecompliceerder te maken, ook het geel en zwart van Vlaanderen zitten er in. De vlag van Zeeuws-Vlaanderen is brood noch vis. En wellicht is dat ook hoe de Zeeuws-Vlaamingen zich voelen. Het zijn Nederlanders, maar ook niet echt, want dat hoor je aan hun Vlaamse tongval. Zeeuws-Vlaanderen ligt, als je op de landkaart kijkt, aan België vast. Aan Vlaanderen wel te verstaan, want België dat land dat bestaat niet echt.

Met de vlag willen de Zeeuws-Vlaamingen veel te veel zeggen. Er worden vijf verschillende kleuren in gebruikt. Dan zijn er ook nog de kaarsrechte balken, de golvingen, die meer op beddenplanken lijken en de leeuw. De golvingen zullen wel de zee moeten voorstellen. Het is echter de leeuw die mij het meest bezighoudt. Is het de Vlaamse leeuw? Of is het die van Zeeland? De suggestie wordt gewekt dat het de laatste is, want het lijkt alsof hij aan het worstelen is – om boven te komen. Maar hij ziet er helemaal niet uit dat hij strijd levert tegen het water. Het lijkt er meer op dat ie rechtop loopt, achter de blauw-witte beddenplank.

De vlag is in de twee jaar dat zij nu wappert in Zeeuws-Vlaanderen best wel populair, heb ik met eigen ogen aanschouwd. Het is echter niet de vlag die een vertekend beeld geeft van Zeeuws-Vlaanderen. Het Zeeuwse deel van Vlaanderen is een groot wijds landschap met amper spanning. De vlag wekt de illusie dat er heel veel gebeurt. Zo kleurrijk is het er allemaal niet. En als je vis noch brood voelt, kan dat toch wel op een eenvoudiger manier worden verteld. De vlag mag wat mij betreft worden gestreken.

De Slowaakse provincievlaggen

Door Daan van Leeuwen en Wim Schuurman, met aanvullingen van Marcel van Westerhoven

Op 1 januari 1993 werd Slowakije geheel onafhankelijk. Na een periode zonder enige regionale verdeling werd op 24 juli 1996 het land verdeeld in kraje (regio's) en okresy (districten). Deze werden vernoemd naar hun hoofdsteden. Aan het hoofd van elke staat een prednosta. Deze werd benoemd. Doel was het bestuur dichter bij het volk te brengen, maar de vrees van de oppositie dat de nieuwe bestuurslaag vooral zou worden bezet door leden van de regeringspartijen werd al spoedig bewaarheid.

vlaggen, die weinig zichtbare relatie hebben met de regio's. Alleen aan de rechthoekige vorm is te zien dat het om regio-vlaggen gaat. De eerste vlag – van Bratislava regio – bestond uit een rechthoek (2:3) met een hoogteverdeling van 1:1 en een lengteverdeling van 1:2, met de hoofdkleuren van het wapen. Door verschillende regio's is dit nagevolgd, zodat dit gevierendeelde model de standaard kunnen worden.

Sinds 2002 wordt het land administratief verdeeld in 8 zogenaamde vyse zemn Celky Hogere Territoriale Eenheden - afgekort tot V C. Deze hebben een gekozen volksvertegenwoordiging. De In de 11de-eeuw werd onder de eerste grenzen van deze V C's zijn geheel gelijk aan die van de kroatische koning Stefan I de Heilige (koning van de kroatische kroon) – autonome regio's – genoemd worden. Meestal wordt het woord kraje vertaald in regio. Dit is niet verward worden met het Nederlandse begrip regio zoals gebruikt in bv. regio Gooi. Deze kraje hebben bestuurlijk meer weg van een Nederlandse provincie.

De historische gebieden – de comitaten Het grondgebied van het huidige Slowakije werd in de 11de-eeuw door het koninkrijk Hongarije geannexeerd of veroverd. Het gebied bleef – min of meer - in Hongaarse handen tot de stichting van de staat Tsjecho-Slowakije in 1918. De In de 11de-eeuw werd onder de eerste kroatische koning Stefan I de Heilige (koning van de kroatische kroon) 1000-1038) het land verdeeld in min of meer onafhankelijke gebieden onder het beheer van de lokale adel. Deze gebieden werden aangeduid met het Nederlandse naam comitat. Het woord comitat betekent in het Nederlands gebruikte voor deze historische gebieden het woord comitaat, in het Slowaaks het woord comitaat.

Op 1 januari 2002 verscheen er een artikel van Prof. Leon Sokolovsk?, lid van de Commissie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, betreffende de wapens en vlaggen van de nieuwe regio's. Hoewel regionale overheden moeten beslissen over regionale wapens en vlaggen, moet er, formeel gezien, een gemeenschappelijke parameter zijn, waardoor de wapens en vlaggen van de regio's als zodanig direct herkenbaar zijn. De autonome regio's zijn gemachtigd, waarbij de comitaten verplicht werd gemaakt zonder enige connectie met de historische gebieden, zodat de wapens van de regio's ook geheel nieuw moeten zijn. Het is niet de bedoeling dat hele wapens uit historische gebieden worden overgenomen [2].

De historische gebieden werden behouden, in het Slowaaks opgenomen. Deze vertegenwoordigen de koning, administreerde de bevolking en de belasting, ook voor het nationaal belang. Ook zorgde hij voor verdedigingswerken en hield een leger op. In de 16de-eeuw, in 1550, werd door de Hongaarse koning Ferdinand I een decreet uitgevaardigd, waarbij de comitaten verplicht werd hun verordeningen te bezegelen met een wapen. In het decennium daarna werd aan de meeste, niet door de Turken bezette, comitaten wapen verleend.

Voor regio-vlaggen is kennelijk geen landelijke wet gemaakt, zoals er wel een is voor gemeentevlaggen. Volgens wet #369/1990 moesten alle districts- en gemeentevlaggen bestaan uit de hoofdkleuren van het wapen in meerdere banen met de vlag aan de vluchtzijde ingekeept. Het resultaat is een serie heel eenvoudige vlaggen.

Aan het begin van de 20ste-eeuw bestond het Hongaarse gebied – onderdeel van Oostenrijk-Hongarije – uit 71 comitaten en strekte zich uit van Kroatië tot Transsylvanië (Roemenië) en van Slavonië (Kroatië) tot Galicië (Polen). Bij de voorname van de staat Tsjecho-Slowakije in 1918 – en moet de vlag aan de vluchtzijde ingekeept zijn – kwamen vele noordelijke comitaten onder Slowaaks beheer. Het huidige Slowakije omvat het gebied van 7 comitaten geheel en 13 comitaten gedeeltelijk. Deze laatste werden verdeeld. Deze laatste werden verdeeld. Gedachtig hieraan hebben de regionale raden kennelijk besloten dezelfde tactiek toe te passen. Het resultaat is een serie heel eenvoudige vlaggen waarvan duidelijk niet samenvallen met de

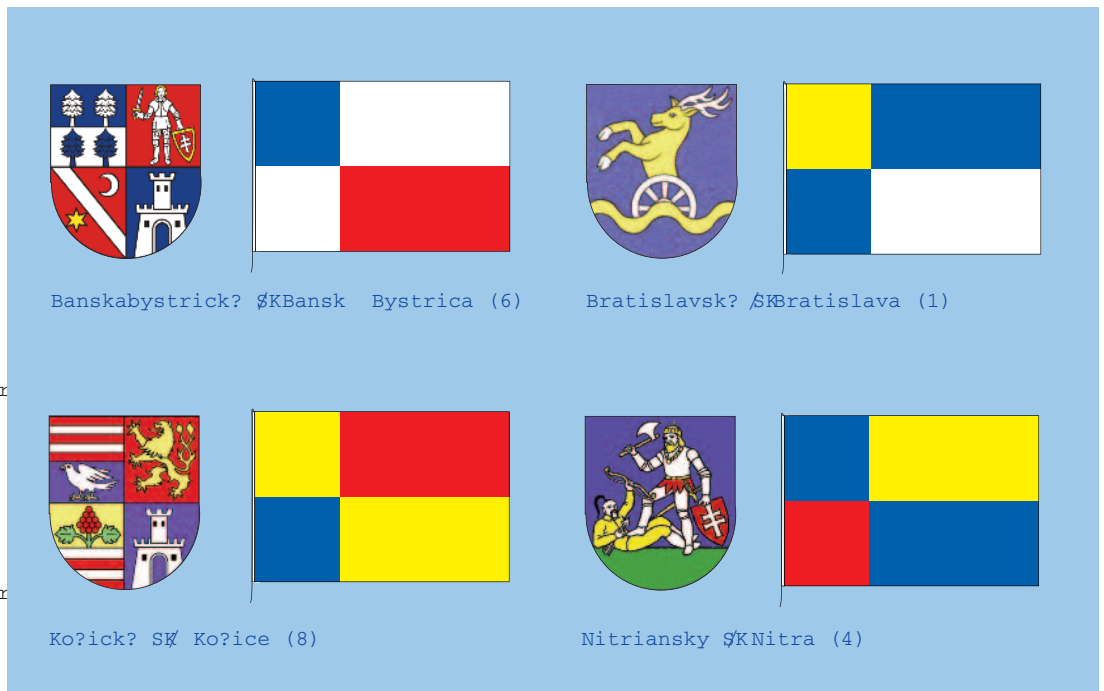
grenzen van de oude comitaten, werd groene voet, waarop een geharnaste hoofdstad Bratislava. De vlag voldoet bij het kiezen van een wapen in eerste instantie naar de wapens van deze comitaten gekeken. De meeste regio swaard en een ovaal schild met het patroon en heeft de kleuren geel (I), blauw (II), blauw (III) en wit (IV). De vlag werd kozen gedeelten uit de wapens van deze regio's vanwege symmetrie is de veldkleur werd aangenomen op 19 december 2001. De kleuren komen uit het wapen. hun grondgebied lagen).

Banskobystrick? SK / Bansk Bystrica de regio en werd ook in de 11de-eeuw gevormd. In de 20ste eeuw werd het ken van zilver. Uit het wiel komt een den van Slowakije tussen Nitra en samengevoegd met Hont. Als wapen half hert van goud met hoeven en Košice en grenst in het zuiden aan (toegekend in 1552) voerde Tekov eengeveel van zilver.

Hongarije. De vlag van Bansk Bystrica blauw schild met zilveren golvende voldoet aan het gevierendeelde stan schuinbalk (de rivier de Hron) en Barstad en regio Bratislava heetten in daard patroon en heeft de kleuren boven 1 en daaronder 2 kerken van de Hongaarse tijd – tot 1919 – blauw (I), wit (II), wit (III) en rood (IV) met rode daken. In het regio Presporok (Hongaars Bozsony; De vlag werd aangenomen op 15 september werd de veldkleur rood en de golvende balk vervangen door een rechte oververing van Buda door de Turken in november 2002. De kleuren zijn ontvende balk van zilver en de rode veldkleur afkomstig vanden ook alle kroningen plaats. Het leend aan de hoofdkleuren van het balk, omdat de Hron door dat deel van 1541 tot 1784 was Bozsonyde hoofd wapen. Dat wapen bevat vier kwartier Tekov stroomt, dat nu bij de regio stad van Koninkrijk Hongarije – het ren die beladen zijn met delen van Nitra hoort. De kerken werden vervaagere reduceerde noordelijke en westelijke wapens van de oude Hongaarse comitaten gen door een wassenaar en ster, -eve deel van het oude koninkrijk. Hier vonden taten, die nu het gebied Bansk als de rode veldkleur als afkomstig vanden ook alle kroningen plaats. Het Bystrica vormen. I: doorsneden van het wapen van het ten oosten van wapen van het comitaat Prešporok was blauw en zilver met in ieder deel twee Tekov gelegen Hont. Gemer in het blauw met in de voet een groene drie bomen van zilver en blauw voor Zvolen; II: op rood een geharnaste ridder van zilver houdende in zijn rechter hand een zwaard van zilver en in zijn linker hand een rood, goud omrande schild beladen met een Slowaaks dubbelkruis van zilver voor Novohrad; III: op rood een schuinbalk van zilver, voor Tekov, waar boven een wassenaar van zilver en daaronder een zespuntige ster van goud, voor Hont; IV op blauw een burcht van zilver voor Gemer & Malohont

Het oude comitaat Zvolen ligt in het noorden van de regio en werd reeds in de 12de eeuw veroverd door het koninkrijk Hongarije. Evenals de andere gebieden werd het in 1918 bij Tsjechoslowakije gevoegd. Het wapen van Zvolen, verleend in 1553, is van zilver doorsneden door een blauwe golvende balk met daarboven en onder een groene driebalk met twee sparren in dalen. Alleen de bomen zijn overgenomen in het regiowapen. Novohrad, het gebied ten zuiden van Zvolen, is een van de oudste gebieden van het Hongaarse koninkrijk en stamt uit de 11de eeuw. Het ligt nu voor de helft van Slowakije grenzend aan Slowakije. Het wapen, reeds verleend in 1551, bestond uit een blauw schild met een oosten van de Slowaakse

berg, waarop een half wiel, waaruit een half klimmend hert oprijst, alles van goud. Het wapen werd in 1519 aan dit gebied verleend. Het was van de Pffy familie en eerder van de Erdy familie waaruit de Pffy familie voortkwam. Het wapen ongeluk met een hert zou de grondslag van het wapen zijn. Beide families onderscheidden zich in de strijd tegen de Turken. Na de zoveelste verwoesting van het Kasteel van Bratislava werd het door Paul Pffy, baron en graaf Bozsony, weer volledig hersteld (1647). In 1650 werd,

gebied ten zuiden van Zvolen, is een van de oudste gebieden van het Hongaarse koninkrijk en stamt uit de 11de eeuw. Het ligt nu voor de helft van Slowakije grenzend aan Slowakije. Het wapen, reeds verleend in 1551, bestond uit een blauw schild met een oosten van de Slowaakse berg, waarop een half wiel, waaruit een half klimmend hert oprijst, alles van goud. Het wapen werd in 1519 aan dit gebied verleend. Het was van de Pffy familie en eerder van de Erdy familie waaruit de Pffy familie voortkwam. Het wapen ongeluk met een hert zou de grondslag van het wapen zijn. Beide families onderscheidden zich in de strijd tegen de Turken. Na de zoveelste verwoesting van het Kasteel van Bratislava werd het door Paul Pffy, baron en graaf Bozsony, weer volledig hersteld (1647). In 1650 werd,

als beloning voor de opbouw, de titel graaf van Pozsony erfelijk. Het huidige regiowapen is een ontwerp van de kunstenaar Dragica Vrtelov. Daar slechts een gedeelte van het oude comitaat tot de regio Bratislava behoort, is ook maar een gedeelte van het oude wapen overgenomen. De volgende lijn staat voor de rivier de (Dunaj) [5,6,7,8,11,12]

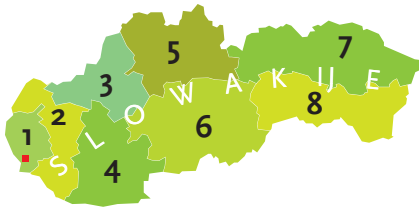
Ko?ick? SK / Ko?ice

De Ko?ick?kraj ligt in het zuidoosten van Slowakije en grenst in het zuiden aan oost Hongarije en in het oosten aan Oekra?ne. Evenals Bansk Bystrica heeft Ko?ice een wapen dat is gesteld uit delen van de wapens van de oude Hongaarse comitaten, die nu in Ko?ice liggen. Ook de vlag voldoet aan het gevierendeelde basispatroon met de kleuren geel (I), rood (II), blauw (III) en geel (IV). De vlag werd aangenomen op 15 april 2002. Het wapen is verdeeld met I: doorsneden, boven twee zilveren dwarsbalken op rood en onder blauw met een witte, goud bewapende valk (alsof deze wegvliegt over Tur?a; II: rood met klimmende, -twee staartige leeuw van goud doorsneden, boven op goud een recht

der westen van de regio. Het comitaat Abov-Tur?a werd in 1882 definitief samengesteld uit de middeleeuwse comitaten Abov en Tur?a. In 1920 werd de noordelijke helft aan Slowakije toebedeeld. Het eerste gelijk aan het comitaatswapen; alleen dan de valk van goud en zweeft er een rode kroon boven de kop. Dit wapen werd in 1882 door koning Franz-Josef aan het gebied gegeven en is een samenvoeging van de wapens van de oude gebieden. De rood-witte kroonsteelheren Abov (Hongaars: Abov) naar vernoemd. Het werd in 1558 toegekend. Spi? is een klein deel van het comitaat Spi? in de regio Ko?ice ligt. De vlag werd aangenomen op rood komt uit het eerste kwartier van het wapen van het comitaat Spi? en is van het geslacht Thurza als een onduidelijke vroegere bezat land in Spi?. Vandaaruit zetten De Hongaarse adellijke familie Thurza als een onduidelijke vroegere bezat land in Spi?. Vandaaruit zetten

werd aangenomen op 28 mei 2002. Het wapen van Nitra is blauw met een groene voet. Hierop ligt een in goud geklede Koemaan met in zijn rechter hand een zilveren pijl en in zijn linker hand een gouden boog. De Koemaan wordt vertrappt door een ridder met een baard van goud en een kroon van hetzelfde. De ridder draagt een zilveren harnas, een gouden riem en een rood rokje. Om zijn nek hangt een gouden ketting en aan zijn zijde draagt hij een gouden zwaard. In zijn opgeheven rechterhand houdt de ridder een bijl met gouden steel en zilveren blad en in zijn linkerhand een rood schild met zilveren dubbelkruis.

Het Slowaakse Nitra omvat het oostelijke deel van het oude comitaat Nitra - de rest ligt in Trnava. Het regiowapen is nagenoeg gelijk aan het comitaatswapen. Met een dergelijk wapen is het onvermijdelijk, dat dit gedurende de tijd verschillende vormen heeft gehad. Het werd de Koemaan in het regiowapen als een onduidelijke vroegere afgebeeld, in het 19de eeuwse comitaatswapen was de Koemaan rood gekleed en op zijn hoofd droeg hij een rode fez. Dit was een duidelijke verwijzing naar de Ottomanen, die eeuwen lang het gebied ten zuiden van Nitra bezet hielden. Overigens bevatte het schild toen het Hongaarse wapen. Het embleem refereert aan een wapenfeit, waarin de Hongaarse koning Ladislav I de Heilige (regerend 1077-1095) in 1089 de Koemaan versloeg. Het is een lokale versie van het bekende beeld van Sint-Joris, die de draak verslaat: de heilige Ladislav draakt de heidense Koemaan, oftewel goed overwint het kwaad. Volgens overlevering is Ladislav in Nitra gestorven - wat niet juist is. Het wapen werd in 1550 aan Nitra verleend, maar de ouden steken. Dit embleem komt ste afbeelding stamt uit 1606. De Koemaan zijn een nomadisch Oost-grote wapen. De vier balken Turks volk uit het noordwesten van Azi, dat in de 11de-eeuw zuidoost Europa binnenviel [5,6,7,8,14,15]

- 1 Bratislavsk?kraj 5 ?ilinsk?kraj
- 2 Trnavsk?kraj 6 Banskobystrick?kraj
- 3 Tren?iansk?kraj 7 Pre?ovsk?kraj
- 4 Nitriansk?kraj 8 Ko?ick?kraj

Staatkundige indeling van Slowakije in Hongaarse comitaten tot 1918

Koninklijk Hongarije en erfelijk hoofd van Spi? en Orava werden. Zempl n en Uh liggen in het oosten van de regio Ko?ice. Het bovenste deel van het derde kwartier bevat de rechtop staande druiventros uit het wapen van het comitaat Zempl n. Zempl n had een doorsneden wapen waarvan het bovenste deel op goud twee engelen met rode en blauwe kleding vertoont, die een kroon vasthouden, waaruit naar boven een tros druiven en twee bladeren steken. Dit embleem komt ste afbeelding stamt uit 1606. De Koemaan zijn een nomadisch Oost-grote wapen. De vier balken Turks volk uit het noordwesten van Azi, dat in de 11de-eeuw zuidoost Europa binnenviel [5,6,7,8,14,15]

In het uiterste westen bevat Ko?ice nog een deel van het comitaat Gemer & Malohont. Dit wordt vertegenwoordigd door de zilveren burcht op blauw, zoals in het wapen van Bansk Bystrica [5,6,7,8,13]

Nitriansky SK / Nitra

Nitra ligt in het zuidwesten van Slowakije tussen de regio's Trnava, Bansk Bystrica. Ook de vlag van Nitra voldoet aan het basispatroon van vier rendeling met de kleuren blauw (I), geel (II), rood (III) en blauw (IV) volgens de basiskleuren uit het wapen. De vlag

op staande druiventros met rode druiven en groene bladeren, Zempl n, onder gedwarsbalkt van vier stukken zilver en rood, voor en IV: op blauw een burcht van zilver voor Gemer & Malohont

Pre?ovsk? SK / Pre?ov De regio Pre?ov ligt in het noordoosten van Slowakije ten noorden van de regio Ko?ice. Het grenst in het noorden aan Oekra?ne en in het oosten aan de Dekra. In tegenstelling tot de vorige regio s voldoet de vlag niet aan het standaard patroon. Naar aanleiding van een prijs vraag onder de inwoners van Pre?ov werd de volgende vlag gekozen: banen wit-geel-blauw-rood met hoogtevordering 2:1:1:2. De kleuren komen uit het wapen. De vlag werd aangenomen op 23 oktober 2002. Het wapen werd volgens de standaard samengesteld uit de banen van de wapens van de oude

Hongaarse comitaten, waarvan delen in de huidige regio liggen. Het wapen is gedeeld met I: op rood 3 zilveren-golvende balken, met een schildhoofd van blauw waarin een gouden vleu ronkroon, voorari? II: doorsneden met boven op rood een gouden tweestaartige leeuw, gewapend van zilver, voorSpi?en onder op blauw 3 vissen van-zilver, goud gevind, voor Zempl n.

Het oude comitaat ?ari? ligt in het centrum van de regio en bevat ook de hoofdstad Pre?ov. Het oude wapen van ?ari? was rood met 3 golven de balken van zilver en een schildhoofd van blauw, waarin een spar en een klimmend hert, alles van op blauw een drieberg van groen, halve engel van goud met vleugels van natuurlijke kleur (bruin, groen). Op de vlag op een half wiel van zilver, waaruit zilver, die een gouden kroon boven boom is een blauw schild geplaatst een hert van goud en bewapend van zijn/haar hoofd houdt. In het regiowapen is alleen de kroon in het-schild geplaatst. De tweestaartige vleugels oprijst, waarvan de borst een zwart adelaar met gespreide BratysłavaII: op goud 3 golvende bal hoofd geplaatst. De tweestaartige vleugels oprijst, waarvan de borst een van blauw, voor de rivieren in de regio.

Tren?iansky SK / Tren?in

De Regio Tren?in ligt in het noordwesten van Slowakije grenzend aan Tsjechi . Ook deze vlag voldoet niet aan het standaard patroon. De vlag bestaat uit 4 banen blauw-wit-rood-blauw met hoogteverhouding 1:2:2:1. De kleuren zijn ontleend aan het wapen. De vlag werd aangenomen op 23 oktober 2002. Het wapen is doorsneden I: gedeeld 1: op zilver een omgewend half hert van rood, gewapend van goud, komende uit een gouden kroon; 2: op rood een gouden adelaar, gewapend van zilver boven een gouden kroon, beide van zilver met II: op blauw een bijl van zilver met gouden steel gekruist met een boog van zilver met gouden pees voor het comitaat Nitra

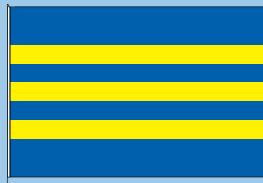
Tren?in omvat een groot deel van het oude comitaat Tren?in. Dit werd in de 11de-eeuw door Hongarije veroverd. Het wapen van het comitaat Tren?in was van zilver met een rotspartij, een

Prešovsk? SK Prešov

Tren?iansky SK Tren?in (3)

Trnavsk? SK Trnava

Pílinsk? SK Pílin (5)

De regio Tren?in ligt in het noordwesten van Slowakije grenzend aan Tsjechi . Ook deze vlag voldoet niet aan het standaard patroon. De vlag bestaat uit 4 banen blauw-wit-rood-blauw met hoogteverhouding 1:2:2:1. De kleuren zijn ontleend aan het wapen. De vlag werd aangenomen op 23 oktober 2002. Het wapen is doorsneden I: gedeeld 1: op zilver een omgewend half hert van rood, gewapend van goud, komende uit een gouden kroon; 2: op rood een gouden adelaar, gewapend van zilver boven een gouden kroon, beide van zilver met II: op blauw een bijl van zilver met gouden steel gekruist met een boog van zilver met gouden pees voor het comitaat Nitra

De regio Tren?in ligt in het noordwesten van Slowakije grenzend aan Tsjechi . Ook deze vlag voldoet niet aan het standaard patroon. De vlag bestaat uit 4 banen blauw-wit-rood-blauw met hoogteverhouding 1:2:2:1. De kleuren zijn ontleend aan het wapen. De vlag werd aangenomen op 23 oktober 2002. Het wapen is doorsneden I: gedeeld 1: op zilver een omgewend half hert van rood, gewapend van goud, komende uit een gouden kroon; 2: op rood een gouden adelaar, gewapend van zilver boven een gouden kroon, beide van zilver met II: op blauw een bijl van zilver met gouden steel gekruist met een boog van zilver met gouden pees voor het comitaat Nitra

Trnavsk? SK / Trnava

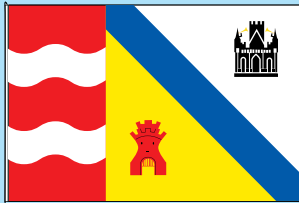
De regio Trnava heeft op 20 december 2002 zijn vlag aangenomen. Ook hier is gekozen voor een banenvlag, deze keer van blauw en geel, in de hoogste verhouding 2:1:1:1:1:1:2. Blauw en geel zijn de hoofdkleuren van het regiowapen. Dit is doorsneden I: gedeeld met 1: op blauw een 6-spakig wiel waarboven een open kroon, beide van goud, voor de stad Trnava 2:

Noten:
 1 http://en.wikipedia.org/wiki/Regions_of_Slovakia
 2 <http://www.fotw.net/flags/sk-rf.html> A. K í an.
 3 <http://flagspot.net/flags/sk-law.html>
 4 <http://en.wikipedia.org/wiki/Hungary>
 5 http://flagspot.net/flags/sk_o_a. J. Zravy, I. Molnár, A. K í an.
 6 http://commons.wikimedia.org/wiki/Coats_of_arms_of_counties_in_the_Kingdom_of_Hungary
 7 <http://www.hot.ee/wappenroll1/ung.html>
 8 <http://historicaltextarchive.com/hungary/counties.html>
 9 <http://www.vucbb.sk/ganet/vuc/bb/portal-en.nsf/pages/1A79957E64EF709CC12574D6002C8F61>
 10 <http://en.wikipedia.org/wiki/Gemer>
 11 http://en.wikipedia.org/wiki/Bratysłava_Castle
 12 <http://www.region-bsk.sk/clanok/o-kraji-992187.aspx?q=YzhudW09Mg%3d%3d>
 13 <http://www.ngw.nl/int/oos/ooshong/abauj.htm>
 14 <http://www.unsk.sk/showdoc.do?docid=2195>
 15 <http://en.wikipedia.org/wiki/Cumans>
 16 <http://www.tsk.sk/sk/trenciansky-samospravny-kraj/symboly-kraja>
 17 <http://www.trnava-vuc.sk>
 18 <http://www.zask.sk/showdoc.do?docid=9086>
 19 http://en.wikipedia.org/wiki/Coat_of_arms_of_Hungary
 20 <http://en.wikipedia.org/wiki/Révy>

Vexillology summaries

Page 7

The Flags of Zeeuws-Vlaanderen (Zealand-Flanders)

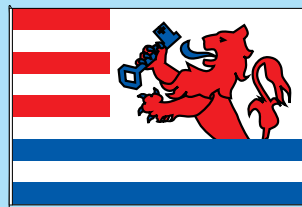
SLUIS

Since 1st January, 2002, Zeeuws-Vlaanderen consists of just three municipalities namely Sluis, Terneuzen and Hulst.

Since 1st January 2003, Zeeuws-Vlaanderen consists of just three municipalities namely Sluis, Terneuzen and Hulst. In 1995 the new municipality of Sluis was formed from the

formed in 2003 by the combination of the municipalities of Axel, Sas-van-Gent and Terneuzen. Similarly, these municipalities were created in 1970 from other municipalities in the area. The coat of arms and flag for Terneuzen were both already established in 2002 and these also have elements taken from the coat of arms of the former municipalities. The new municipality of Hulst came into existence by the amalgamation of Hontenisse and Hulst. Again these municipalities had been formed during the major 1970 reorganisation. Because Hulst

TERNEUZEN

municipalities of Sluis-Aardenburg and Oostburg both of which had already been formed in 1970 from other municipalities. The new Sluis coat of arms was granted in 2002 and its flag was established in 2003. Both contain elements of the two amalgamated municipalities as well as those of the old ones. The new municipality of Terneuzen was

HULST

was very old and had been granted permission to use the imperial crown in its coat of arms, the new council decided to maintain the old coat of arms of Hulst for the new municipality. The coat of arms, and the flag which is based upon it, display a crowned Flemish Lion.

Page 10

A Flag for Zeeuws-Vlaanderen (Zealand-Flanders)

In 2008 a foundation was set up with the aim of designing

and promoting a flag for Zeeuws-Vlaanderen. In December of that year the three Zeeuws-Vlaanderen municipalities adopted a flag designed by Dingeman de Koning. The centre of the flag is charged with the Flemish Lion, which Hulst also bears, appea-

ZEEUWS-VLAANDEREN

ring out of blue and white stripes which have been taken from the Terneuzen coat of arms, and above the Lion are depicted the red and white stripes of Sluis. The stripes are wavy which bear reference to the coat of arms of Zeeland.

Page 14 The Provincial Flags of Slovakia

Since 1996, Slovakia has been divided into 8 provinces called Kraje or Regions. At the beginning of the 21st century, coats of arms and flags were designed for each Region, the colours in the flags being based on those used

in these coats of arms. Before the 1920 Treaty of Trianon, Slovakia was part of Hungary. Since the 11th century, Hungary has been formed into comitates or counties. Although the borders of the present Slovakian Regions do not follow those of the old counties, most of the Regional coats of arms are for-

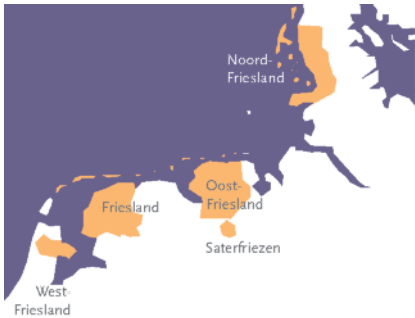
med from elements of the arms of the old counties where these counties partly or wholly lie within a Region. The Regional flags are made up from the main colours in the coats of arms, either quartered or as horizontal stripes.

De Interfrieze vlag

Van 12 tot 14 juni 2009 werd in het Noord-Duitse Leer het meest recente Friezencongres gehouden. Op de agenda stond de verkiezing van een Interfrieze vlag.

Door Wim Schuurman

Het werd uiteindelijk een blauw dunboek, (afbeelding 1), belegd met een witte schijf waarop drie even grote segmenten en met in het midden een blauwe schijf: het bovenste segment verder bestaande uit een rode cirkelboogbaan liggend aan de blauwe schijf en een gele cirkelboogbaan aan de buitenzijde, met dien verstande dat er een witte contrastrand blijft; het tweede segment richting vluchthoek heeft eveneens een rode cirkelboogbaan liggend aan de blauwe centrale schijf, maar een zwarte buitenboogbaan en witte contrastrand; het derde segment richting broekhoek is wit en belegd met 7 rode plompebladen gerangschikt 2, 3, 2. In dit vlagmodel kunnen de Noord-Friezen, de Oost-Friezen en de Friezen uit de Nederlandse provincie Friesland zich herkennen. Toch is niet iedere (Nederlandse) Fries gelukkig met dit gekozen model. De Redbad-vlag met de twee gaande leeuwen maakte vanaf het begin onderdeel uit van de discussie, aldus voorzitter Roel Kaastra van de Fryske Rie. De Rie ofwel Raad had ook voorkeur voor dat model, maar er moest een vlag komen waarin ook de Duitse Friezen zich konden vinden en dit werd dus het model met het Europese blauwe veld. De kritische Friese actiegroep Auwerk vindt dat deze uiteindelijk keus nog heraldisch goedgekeurd moet worden, maar volgens Kaastra is dat helemaal niet nodig. Hij wil een einde aan de discussie.

Drie Friese landen en hun vlaggen

Het Friese volk is sinds aloude tijden versplinterd geweest en nooit een staatkundige eenheid geworden. Dit is de reden dat zich verschillende Friese vlaggen hebben ontwikkeld in het langs de Noordzee gelegen Friese gebied van Holland tot in Sleeswijk-Holstein toe.

De Nederlandse provincie Friesland

De huidige vlag voor de provincie Friesland (afbeelding 2) krijgt pas in de laatste kwart van de 19de-eeuw een vaste vorm en is ontstaan op particulier initiatief. Het ontwerp was gebaseerd op een – in die tijd populaire - afbeelding uit de kroniek van Winsemius (1586 - 1644) van het zogenaamde “oude” Friese wapen met de schuinbalken, al dan niet met harten of plumpebladeren. In verband met de naderende kroningsfeesten van Koningin Wilhelmina in 1898 wou men deze vlag ook voor officiële gebeurtenissen laten vastleggen. Hiertoe werd in 1897 door Gedeputeerde Staten aan de bekende heraldische tekenaar Heerke Wenning gevraagd een tekening en beschrijving te maken. In een besluit van 14 oktober 1897 wordt zijn rapport aangenomen en vastgelegd. In dat rapport is de dan officiële beschrijving van de vlag: “In blauw drie witte rechtsschuine banen met daarop zeven rode plumpebladen, gerangschikt twee, drie en twee.” Wenning tekent hierbij nog aan: “Het mogen geen harten zijn!”. Niet lang daarna ziet men de vlag hier en daar opduiken, zoals omstreeks 1910 op de ijsbaan bij Deinum.

Pas in 1957 wordt de vlag door Provinciale Staten officieel vastgesteld en samen met het wapen ter bevestiging aan de koningin aangeboden. In het provinciaal blad van Friesland van 1958, nr. 12 wordt dit Statenbesluit vermeld, alsmede de beschrijving van de vlag. Deze luidt: “Een vlag van zeven schuine banen van gelijke breedte, afwisselend kobalt blauw en wit: de middellijn van de middelste baan beginnende boven aan de broekzijde en gaande van hoek tot hoek; de witte banen beladen met zeven scharlakenrode plumpebladeren loodrecht op de as van de baan staande en geplaatst 2 : 3 : 2”.

Het Duitse Oost-Friesland

Oost-Friesland heeft een driekleur van evenhoge banen zwart, rood en blauw (afbeelding 3). De kleuren zijn aan het wapen van het vroegere graafschap en latere vorstendom Oost-Friesland ontleend, dat in 1744 in Pruisen opging (1). Oost-Friesland is een gebied in Noordwest-Duitsland tussen de grens met Nederland en de stad Bremen. Het was nooit een onafhankelijke staat, maar de graven van Oost-Friesland waren best machtig in de regio.

Zwart is de veldkleur van het Cirksena-wapen, rood komt uit het wapen van de familie “tom Brook”, terwijl het blauw voor het Harlingerland staat. De vlag heeft tegenwoordig weer een officiële status. Hij werd in 1989 door de Ostfriesische Landschaft, een Höher Kommunalverband ofwel een overkoepelend orgaan van gemeenten, aangenomen. Het schijnt dat veel Oost-Friezen de banenvlag met het grafelijk wapen voeren (afbeeldingen 4 en 5).

Het Duitse Noord-Friesland

De vlag van de Noord-Friezen bestaat uit drie evenhoge banen geel, rood en blauw. (afbeelding 6) Men gebruikt deze driekleur ook wel met het Noord-Friese wapen erop. (afbeelding 7) Deze driekleur is bij wet Friisk Gesäts van 11 november 2004 §5 officieel door het Land Sleeswijk-Holstein erkend en mag naast de vlag van de Duitse deelstaat gevoerd worden. (2)

En...

Naast deze drie breed regionale vlaggen is er nog een voor een kleiner gebied. In de gemeente Saterland in de buurt van Oldenburg beschikken de Friezen over een eigen officiële vlag. De vlag van de Sater-Friezen (afbeelding 8) kent drie hoogtebanen van lichtblauw, geel en lichtblauw in de verhouding van 1:3:1 met op het geel in het midden het wapen van de gemeente: op een rood veld Karel de Grote gekleed in een blauw met geel gewaad en met gouden kroon, scepter en rijksappel op een gouden troon met bij zijn rechervoet een gouden wapenschild met een zwarte dubbelkoppige adelaar. Karel verleende privileges aan Saterland.

Ook zijn er in het Duitse gebied Friezen die zich onderscheiden met de vlag van het Noordzee-eiland Helgoland of het Land Wursten, een historische landstreek tussen Bremerhaven en Cuxhaven. De naam wordt afgeleid van het Nederlandse begrip Wurtsassen of Wursaten. Dit zijn de Wurtenbewoners, bewoners van wierden of terpen, kunstmatige heuvels met woningen of dorpjes in het Noordzeekustgebied.

Voorstel van de Groep fan Auwerk / Gruppe von Aurich

De Groep fan Auwerk bestaat voornamelijk uit in Nederland wonende Friezen. Deze groep omarmt het idee van een Groot-Friesland. De groep presenteerde op 23 september 2006 reeds een door hen samen met de Fryske Rie foar Heraldyk ontworpen Interfrieze vlag. (afbeelding 9) Het is een geel dunboek belegd met een blauw Scandinavisch kruis waarop een dito wit kruis. In elk van de vier hoeken bij de kruisarmen staat een rood plumpeblad dat naar de kruising van de armen gewend is. Het Scandinavische kruis op geel verwijst naar een culturele gemeenschappelijkheid van de Friezen en de Scandinavische volkeren langs Noordzee en Oostzee en naar de christelijke religie. De kleuren zijn ontleend aan bestaande vlaggen en wapens van de Friese gemeenschappen hierboven genoemd, maar bijvoorbeeld ook aan het wapen van West-Friesland in de provincie Noord-Holland. Geel symboliseert rijkdom, een gouden toekomst en een vruchtbare bodem die bedekt is met graan, koolzaad en boterbloemen. De dij-

Afb.1 Interfriesse vlag (2009)

Afb.2...Friesland

Afb.3 Oost-Friesland

Afb.4 Oost-Friesland

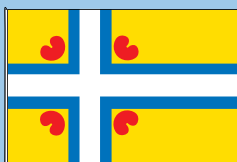
Afb.6 Noord-Friesland

Afb.7 Noord-Friesland

Afb.8 Friezen van Saterland

Afb.9 Voorstel interfriesse vlag door groep Fan Auwerk

Afb.10 Voorstel interfriesse vlag volgens Preben Kannik 1959

Twee niet in het artikel besproken vlaggen

West-Friesland

Groniger Ommelanden

ken in de Friese landen worden als gouden ring door hen aangeduid. Het blauw staat voor het water van de zee, de meren en kanalen. De kleur wit verwijst naar het zonlicht, dat over het water en op de aardbodem schijnt. Wit staat ook voor vrede. De vier rode plumpebladeren staan volgens de groep voor samenwerking tussen Noord-, Oost-, West- en Zuid-Friesland. Met het laatste wordt Groningen bedoeld, waarvan de inwoners zich al eeuwen lang niet meer tot de Friese zaak betrokken voelen. Met West-Friesland wordt in het interfriesse spraakgebruik de Nederlandse provincie bedoeld, dus sectie West. Het vlaggenvoorstel van de Groep werd in juni 2007 door de Ynterfriesse Rie afgewezen; het idee van een interfriesse vlag werd wel overgenomen. In het boek "Vlaggen, Standaarden en Wapens" van Preben Kannik uit 1959 wordt onder nummer 245 bij Duitsland ook al een Friese vlag van geel met een blauw, roodgerand Scandinavisch kruis opgevoerd. (afbeelding 10) Verder is over dit model niets bekend.

Ynterfriesse Rie / Interfriesse Raad

Deze raad vertegenwoordigt de belangen van alle Friezen naar buiten. De raad kent drie secties: West voor de Nederlandse Friezen, Oost en Noord voor de Duitse Friezen. Het voorzitterschap wisselt om de drie jaar tussen deze secties. Om de drie jaar wordt er in een van de drie Friese landen een congres georganiseerd. De raad is vertegenwoordiger van de Friese volksgroep in het Friesengremium van de Landtag van Sleeswijk-Holstein. De raad is eveneens in de Nederlandse afdeling van het Europese Bureau voor Taalminoriteiten vertegenwoordigd. In 1925 vond het eerste congres van de Friezen in Jever plaats. In 1930 werd de raad in Husum opgericht en in 1956 heropgericht. De verschillende secties ofwel raden gingen pas in 1999 officieel onder de naam Interfriesische Rat e.V. samen verder. Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Friese Raad gaf de Deutsche Post in

2006 een speciale postzegel met een frankeerwaarde van 90 cent uit. Hierop staat de benaming in de Friese taalvarianten voor de Oost-Friezen in zwart/rood/

blauw, voor de Noord-Friezen in geel/rood/blauw en voor de Nederlandse Friezen in blauw/wit/rood.

Toelichting bij de afbeelding 5:

De harpij in het veld linksboven is ontleend aan het wapen van de machtigste gravenfamilie, die van Cirksena. Zie ook het wapen van de stad Emden en het nationaal wapen van Liechtenstein. De harpij wordt geflankeerd door sporen, symbool van Norderland, het platteland rond de stad Norden. Het tweede kwartier toont het wapen van de familie "tom Brook", heer in het Brokmerland in de driehoek Emden – Norden – Aurich. Het derde kwartier toont ons het wapen van het geslacht Manslagt uit een dorp ten noordwesten van Emden. Het vierde veld geeft het wapen van Focko Ukena, heer van i. het Moormerland, wat ligt tussen Emden en Leer, 2. Lengenerland rond het dorp Remels, 3. van Overledingerland ten zuiden van de rivier de Leda en ten westen van de rivier de Ems. Het vijfde veld toont het wapen van de familie Attena. Het zesde geeft het wapen van Hero Omkes uit de Attenadynastie, die de stad Wittmund bestuurde. <

Afb.5

Noten

(1) Zie: *Die Ostfriesischen Farben*, door Dr. Günther Mattern, bijlage bij *Vexilla Nostra – VI* (1971): 128a t/m 128h en reactie *Die Ostfriesischen Farben*, door Hans Horstmann, in *Vexilla Nostra – VI* (1971): 183.

(2) Zie: Geel-rood-blauw erkend als vlag van de Noord-Friezen, door Jos Poels, in *Vlaggen tijdschrift Vexilla Nostra*, jaargang 40, nr.1/ 244, pag. 2 t/m 6.